

Куницкая-Иляш М.В. Внедрение рынка земель как необходимое условие развития оптовых рынков сельскохозяйственной продукции

Рассмотрена целесообразность внедрения полноценного рынка земли сельскохозяйственного назначения и его эффективной государственной регуляции в Украине, которая в свою очередь приведет к устойчивому развитию ОРСП и стабилизации цен на продукты питания, сформирует соответствующий уклад аграрных отношений.

Ключевые слова: оптовый рынок сельскохозяйственной продукции, рыночный механизм, рынок земли, земля сельскохозяйственного назначения.

Kunytska-Iliash M.V. Introduction of market of earths as necessary condition of development of wholesale markets agricultural produce

In this article expedience of introduction of valuable market of earths of the agricultural setting is examined and him effective government control in Ukraine which in same queue will result in steady development of ORSP and stabilizing of prices on food stuffs, will form the proper mode of agrarian relations.

Keywords: wholesale market of agricultural produce, market of earth, market mechanism, market of earth, earth of the agricultural setting.

УДК 336.748.4(4):336.76

Доц. З.Я. Лапішко, канд. екон. наук –
ЛІБС УБС НБУ

ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПИ ЩОДО ПОСТКРИЗОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Проаналізовано досвід країн ЄС щодо стабілізації фінансового сектору в період фінансової кризи 2007-2009 рр. Виокремлено та досліджено напрями антикризових заходів, що використовували для оздоровлення фінансового ринку ЄС. Виявлено певні відмінності, позитивні та негативні сторони заходів підтримки, що були вжиті регуляторами фінансових ринків у країнах Євросоюзу.

Ключові слова: стабілізація, фінансова криза, фінансовий ринок, антикризові заходи.

Фінансова криза 2007-2009 рр. стала першим серйозним випробуванням динамічної інтеграції фінансового сектору Європи, що розпочалась на початку 1990 р. і активно розвивалась у 2000-х роках. Оскільки в Європі саме банківські депозити і банківські кредити є найважливішим інструментом кредитування реального сектору, держави ЄС через кризу були змушені розробити оперативні методи боротьби з негативними наслідками кризи та витратити величезні суми для підтримки фінансової стабільності банків.

Характерною відмінною рисою останньої кризи став її глобальний характер: почавшись на фінансовому ринку США, вона швидко поширилась на Європу, зокрема Україну, та решту світу. Відповідно, ефективною відповіддю на глобальну економічну кризу стала скоординована політика регіональних об'єднань та міжнародних фінансових установ, розробка реальних, дієвих антикризових заходів задля збереження стабільності у фінансовому секторі.

Дослідження зарубіжного досвіду щодо шляхів подолання фінансової кризи може стати основою для реформування вітчизняної системи фінансового нагляду та регулювання і розробки нової стратегії антикризового управління фінансовою системою країни.

Необхідно зазначити, що з огляду на актуальність теми фінансової кризи, її наслідки та шляхи її подолання досліджено у працях О. Буториної, А. Базікова, О. Барановського, К. Бариша, В. Міщенко, М. Сілантьєва, Н. Стукало та багатьох інших. Проте деякі питання щодо систематизації та комплексного дослідження заходів стабілізації фінансового сектору ЄС залишаються не розглянутими.

Метою роботи є дослідити досвід ЄС щодо розробки та впровадження на практиці дієвих методів та кроків щодо відновлення стабільності у фінансовому секторі. Загалом, усі антикризові заходи, що здійснено в ЄС і спрямовано на оздоровлення фінансового ринку, зокрема його банківського сектору, можна поділити на два напрями: загальноєвропейські та національні.

Загальноєвропейські антикризові заходи. Протягом 2008-2009 рр. спеціалізовані органи ЄС та учасники зустрічей Групи 20 було прийняли низку концепцій, планів та програм, спрямованих на подолання кризових явищ у глобалізованому світі. Поряд із національними стабілізаційними програмами країн ЄС та безпрецедентними заходами Європейського Центрального банку для стабілізації фінансового сектору країн ЄС найбільш вагомими були:

- Декларація щодо спільного плану дій країн Єврозони (проголошено на саміті ЄС 12 жовтня 2008 р.) [7];
- Європейський план відновлення економіки – European Economic Recovery Plan – EERP (затверджено у грудні 2008 р.) [6].
- Офіційне комюніке, видане під час закриття Саміту Групи 20 у Лондоні (квітень 2009 р.) [13];
- Європейський стабілізаційний механізм, прийнятий на Саміті ЄС у Брюсселі (травень 2010 р.).

Декларація щодо спільного плану дій країн Єврозони стала одним із перших документів, а про наміри щодо впровадження скоординованої політики підтримки фінансового сектору ЄС, відновлення довіри та ефективних умов для фінансування економіки. Зазначалось, що члени Єврозони повинні поділяти відповідальність і формувати спільний європейський підхід до забезпечення ліквідності фінансових установ, рекапіталізації проблемних банків, моніторингу та обміну фінансовою інформацією.

Європейський план відновлення економіки спирається на два основних постулати [9]:

- 1) збільшення купівельної спроможності, підвищення попиту і довіри. Запропоновано виділити 200 млрд євро (1,5 % ВВП ЄС) на стимулювання економіки та подолання фінансової кризи. 170 млрд євро виділяти безпосередньо держави-члени ЄС, решта 30 млрд євро повинна надійти з бюджету ЄС;
- 2) необхідність запровадження спільних короткотермінових дій щодо підвищення конукрентоспроможності Європи. У плані представлено комплексну програму щодо впровадження "розумних інвестицій". Під "розумними інвестиціями" вбачаються інвестиції в підвищення ефективності використання енергії та енергозбереження, розвиток чистих технологій.

Загалом, суть плану зводиться до пропозиції чи дозволу країнам Єврозою на:

- збільшення витрат на стимулювання росту економіки;

- зниження на деякий час податків, зокрема ПДВ;
- розширення пільгового кредитування малого бізнесу за рахунок державних коштів;
- перевищення жорсткого 3-відсоткового нормативу дефіциту бюджету відносно ВВП;
- субсидіювання частини або навіть усіх відсотків по кредитах, насамперед іпотечних.

Офіційне комюніке Саміту Групи 20 оголошене під час закриття Саміту у Лондоні 2 квітня 2009 р., містило основні положення щодо розробки спільного плану антикризових дій [13].

Спільною декларацією Саміту затверджено п'ять напрямів здійснення антикризових заходів:

- 1) відновлення довіри, економічного зростання та зайнятості;
- 2) посилення контролю та регулювання фінансової системи;
- 3) підвищення капіталізації та реформування міжнародних фінансових інститутів;
- 4) сприяння розвитку світової торгівлі та міжнародних інвестицій, та уникнення протекціонізму;
- 5) забезпечення всебічного, сталого відновлення та формування зеленої економіки.

Основними результатами Саміту стали рішення щодо виділення 1,1 трлн дол. США для підтримки бідних країн та країн ринкової трансформації у формі прямих капіталовкладень, кредитів та гарантій. Світовий банк та регіональні банки розвитку отримають 100 млрд дол. США, а Міжнародний валютний фонд – 500 млрд дол. США у два етапи. Країни "Великої двадцятки" разом протягом 2009-2010 рр. витратили на відновлення своїх економік до 5,0 трлн дол. США.

Європейський стабілізаційний механізм, прийнятий на Саміті ЄС 9 травня 2010 р., став відповіддю ЄС на грецьку боргову кризу, безперервне з початку року послаблення єдиної європейської валюти і загрозу поширення боргових проблем на Португалію, Іспанію, Ірландію та Італію. Міністри фінансів Євросоюзу ухвалили рішення про створення європейського стабілізаційного механізму обсягом 750 млрд євро (майже 1 трлн дол.). Зокрема, держави ЄС зарезервували для стабілізаційного механізму 500 млрд євро, які можуть бути екстренно виділені у вигляді кредитів проблемним країнам у разі посилення боргової кризи. Ще до 250 млрд євро можуть надійти по лінії Міжнародного валютного фонду (МВФ). При цьому йдеться не про стабілізаційний фонд із "живими" грошима, а саме про стабілізаційний механізм, який може бути активований у будь-який момент. Дію цього механізму розраховано на 3 роки [8].

25 січня 2011 р. Європейський стабілізаційний механізм вперше випустив на ринок облігації на суму 5 млрд євро для збирання грошових коштів, що підуть на реалізацію плану з надання допомоги Ірландії. Три провідні світові рейтингові агентства присвоїли новим облігаціям рейтинг AAA. Інвестори виявили до них великий інтерес – попит майже в 10 разів перевищив пропозицію [3].

Не менш важливе значення у стабілізації фінансового сектору Європейського Союзу відіграв **Європейський Центральний банк (ЄЦБ)**. У період активного розгортання кризи (кінець 2007-2008 рр.) центральну роль у відновленні ліквідності ринку, а точніше відновлення ліквідності та здійснення рекапіталізації банківських систем, було відведено Європейському Центральному банку, котрий в умовах кризи пішов на істотний крок: змінив попередні пріоритети своєї політики і послідовно скорочував облікову ставку. Нова політика була спрямована на забезпечення сприятливих умов рефінансування національних банків, збільшення термінів кредитування, стримування росту вартості позикових коштів.

До кризи політика ЄЦБ виражалась в підтриманні високої облікової ставки та боротьбі з інфляцією. У липні 2008 р. облікова ставка сягнула свого найвищого за сім років значення – 4,25 %. Планувалось і далі її підвищувати. Однак, після настання рецесії в економіці ЄС, ЄЦБ протягом лише одного кварталу тричі скорочував ставку. Після чергового скорочення ставки на початку та весною 2009 р. облікова ставка становила 1,25 %, що стало найнижчою ставкою банку за всі роки його існування.

Основні параметри грошово-кредитної політики Європейського Центрального банку в період кризи були визначені ще у 2008 р. Серед них:

- 1) використання операцій на відкритому ринку для забезпечення безперервного доступу до ліквідності платоспроможних банків;
- 2) збільшення (з вересня 2008 р.) об'єму ліквідності, що забезпечується шляхом стандартних щотижневих тендерів;
- 3) забезпечення ліквідності через використання кредитів овернайт (що раніше не використовувались);
- 4) кардинальне розширення термінів кредитування;
- 5) скорочення коридору між ставками на односторонні кредити та депозити (спреди між трьохмісячними ставками EURIBOR і односторонніми кредитами становили в середньому 2,0-процентних пункти. У січні 2009 р. вони знизились до 1,25, а в травні 2009 р. – до 0,5-процентних пункта);
- 6) проведення (із жовтня 2008 р.) кредитних тендерів з фіксованою ставкою завдяки повному виконанню поданих заявок (до цього не проводились) [4].

Проведення ЄЦБ кредитних тендерів із фіксованою ставкою завдяки повному виконанню поданих заявок мало неабиякий вплив на весь фінансовий ринок. В умовах кризи центральний банк спростив схему кредитування, чим істотно підтримав ліквідність ринку.

Беручи до уваги нестачу на європейському ринку доларових активів, ЄЦБ провів небажані за масштабами операції з вливання на ринок доларової ліквідності. Всі тендери в американській валюті мали фіксовану ставку і повне покриття. Від початку січня до липня 2009 р. було проведено 46 операцій рефінансування в доларах США. Зазвичай, їх тривалість становила 7, 28 або 84 дні, а ставка змінювалась від 1,2 % до 1, 3 % річних.

У середині 2009 року головний банк зони євро активно використовував ще один інструмент – пряму купівлю в банків забезпечених облігацій (covered bonds). Такі цінні папери мають високий рівень забезпечення, при чому операції з ними не дають змоги перерозподіляти кредитний ризик (його завжди несе

емітент). Новація дозволила фінансовим установам зони євро розширити доступ до довготермінового кредитування [1]. Тож можна ствердити, що Європейський Центральний банк доклав усіх зусиль на стабілізацію грошового ринку та відновлення фінансової стабільності у банківському секторі ЄС.

З метою створити ефективнішу систему фінансового нагляду та контролю на теренах ЄС у листопаді 2008 р. Європейська комісія ініціювала створення робочої групи на чолі з колишнім управляючим директором Міжнародного валютного фонду Жаком де Ларосьєром. Група проаналізувала та представила рекомендації з регулювання фінансових ринків. Як результат, 1 січня 2011 р. ЄС отримав нові три загальноєвропейські органи в системі фінансового регулювання (рис.) [14].

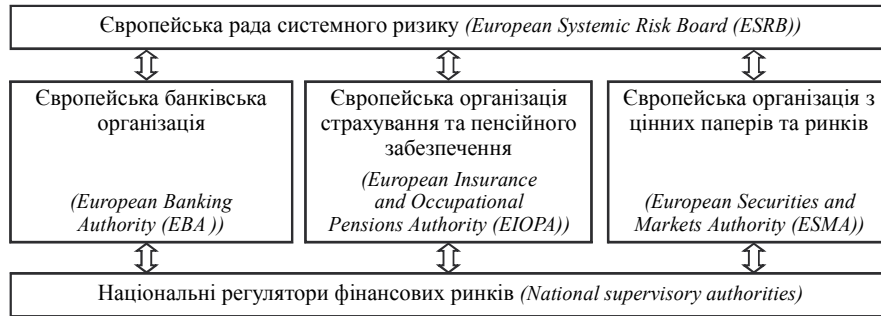

Рис. Нова система макропруденційного нагляду в ЄС [14].

Європейська рада системного ризику (European Systemic Risk Board – ESRB) буде органом макропруденційного нагляду (нагляду за фінансовою системою ЄС загалом). Вона здійснюватиме моніторинг та оцінку ризиків з метою підтримання стабільності фінансової системи на макрорівні.

Новими загальноєвропейськими наглядовими органами, які здійснюватимуть мікропруденційний нагляд на рівні ЄС, створені шляхом перетворення комітетів з цінних паперів, банківського сектору, а також страхового та пенсійного секторів, стали Європейська банківська організація (European Banking Authority – EBA), Європейська організація з цінних паперів та ринків (European Securities and Markets Authority – ESMA), Європейська організація страхування та пенсійного забезпечення (European Insurance and Occupational Pensions Authority – EIOPA).

Нові організації взяли на себе всі функції комітетів та отримали певні додаткові повноваження, зокрема:

- розробляти пропозиції щодо технічних стандартів із використанням принципів найкращого регулювання;
- врегульовувати розбіжності між національними регуляторами та налагоджувати між ними ефективну співпрацю;
- сприяти забезпеченню послідовного застосування нового законодавства (зокрема за допомогою проведення експертних оцінок);
- координувати роботу регуляторів у надзвичайних ситуаціях [5].

Національні антикризові заходи в країнах ЄС. Одним з основних питань, з яким стикнулись уряди держав під час порятунку банківського ринку,

стало питання: як правильно це зробити? Більшість органів банківського регулювання вжили різні заходи для попередження краху своїх фінансових систем. Ці заходи підтримки можна розділити на чотири категорії:

- 1) рекапіталізація (ін'єкції капіталу) та іноді націоналізація банків;
- 2) викуп або гарантування проблемних активів, що утримуються банками;
- 3) видача державних гарантій по боргових зобов'язаннях банків (відмінні від вкладів населення);
- 4) розширення страхування роздрібних вкладів.

Проте ці фінансові дії урядів та центральних банків країн мають як позитивні сторони, так і певні вади.

Рекапіталізація (внески держави у статутні капітали банків зазвичай обмежуються пакетом у розмірі 25 % + 1 акція) стала одним із найширше застосовуваних заходів у період багатьох банківських криз минулих років.

До переваг цього способу оздоровлення відноситься міцніша в правовому й управлінському сенсі позиція держави стосовно банку. Держава одержує корпоративні права, адекватні за розмірами сумам здійсненої допомоги. Через права власності забезпечується прямий контроль над процесом оздоровлення банків та, на відміну від кредитів рефінансування, під час рекапіталізації рішення про повернення державних коштів приймається урядами, а не боржниками, оскільки здійснюється шляхом продажу належних державі корпоративних прав. Об'єктами оздоровлення шляхом рекапіталізації обиралися банки, які відіграють вирішальну роль у функціонуванні національної банківської системи та є перспективними. До того ж у процесі докапіталізації для власників банків передбачено партнерську позицію, тобто надається можливість повернення державного пакета акцій приватним власникам у випадку компенсації ними суми державної допомоги [2].

Проблемним питанням рекапіталізації банків залишається подальше керівництво банком, в якому вже певна частка належить державі. Якщо рада директорів та управлінців залишається незмінною, то уряду буде досить важко виявити який насправді відсоток проблемних активів знаходиться на балансових та позабалансових рахунках банку і яка їх якість [10].

Іншою проблемою рекапіталізації може стати її негативний вплив на конкуренцію, як на рівні держав Єдиного Європейського ринку, так і на рівні банківських систем окремих країн. Зокрема, підтримка банків в окремих країнах-членах ЄС може негативно вплинути на рівень конкурентоспроможності банківських систем у країнах, у яких ці заходи не впроваджувались. Окрім цього, схеми рекапіталізації банків у межах однієї країни, що застосовуватимуться без відповідного рівня диференціації та без детального аналізу структури їх ризиків, можуть порушити ринкову рівновагу та заважати формуванню справедливого конкурентного середовища.

Націоналізація, по-перше, в багатьох випадках виступає швидким та ефективним процесом, однак для деяких країн, у яких де високо цінують демократичні принципи, такий підхід держави до вирішення проблеми може негативно сприйняти суспільство. По-друге, націоналізація окремих банків створює умови для перетікання депозитів з приватного банківського сектору в державний, чим порушує конкуренцію на ринку депозитів. По-третє, з пев-

них політичних причин, націоналізовані банки можуть використовуватись державою для економічно невиправданої фінансової підтримки окремих компаній та секторів економіки [10].

Основною проблемою під час *купівлі "проблемних активів"* урядом чи спеціалізованими установами ("поганими банками" – *bad bank*) є оцінка їх вартості. Якщо держава чи "поганий банк" заплатить їх початкову повну вартість, то вона ставить під загрозу платників податків. Якщо вона викупить активи за ринковою ціною, то ймовірно заробить на них, протримавши їх до терміну їх погашення, однак банку особливо не допоможе. Тож ціна повинна встановлюватись між ними, а на практиці погодити її виявляється досить важко.

З метою допомогти державам створити відповідні схеми управління поганими активами банків, відповідно до загальноприйнятих правил ЄС, Європейська Комісія 25 лютого 2009 р. опублікувала спеціальний документ "Рекомендації, що стосуються управління непродуктивними активами" (*Communication concerning the treatment of impaired assets*) [12]. Однією з порад Комісії є пропозиції щодо визначення ціни купівлі (трансферної ціни) проблемних активів. Зокрема, пропонують здійснювати оцінку їх вартості в кілька етапів: а) визначити їх поточну ринкову вартість (зазначено, що трансферна ціна повинна бути вищою за поточну ринкову вартість активів); б) визначити "реальну економічну вартість активів" на основі оцінки доступної ринкової інформації та реалістичних припущень щодо майбутніх доходів. Коли здійснити оцінку активів не можливо через певні труднощі в проведенні розрахунків, альтернативним підходом може стати створення "доброго банку", за допомогою якого держава здійснить купівлю "хороших активів".

Одним із перших істотних кроків у напрямі подолання кризи і збереження ліквідності банківського сектору ЄС стало *підвищення порогів гарантування банківських вкладів населення*.

У деяких країнах ЄС ще на початку розгортання кризи істотно були підняті гарантії по депозитам фізичних осіб (навіть до 100 % суми вкладу). Однак вадою таких заходів у рамках єдиного валютного простору є небезпека перетікання вкладів населення у банківські системи країн, що дають вищі гарантії по депозитам.

Тож 15 жовтня 2008 р. Європейська комісія висунула пропозицію переглянути правила ЄС у системі гарантування вкладів, що повинно було захистити збереження вкладників на уніфікованій основі. Було запропоновано підвищити мінімальний розмір обов'язкового страхування депозитів до 100 000 євро. Однак під час переговорів було затверджено мінімальну суму в розмірі 50 000 євро. Цей крок дав можливість гарантувати майже 80 % основної маси депозитів у ЄС. Проте, незважаючи на рекомендації Комісії щодо уніфікованого підходу визначення суми обов'язкових гарантій по вкладах, ситуація у більшості країн докорінно відрізняється (табл.). Зокрема, з 27 країн ЄС 8 країн зобов'язались гарантувати 100 % суми вкладу, а 9 країн підвищили ліміти до 100 000 євро і більше.

Гарантії держави, видані на зобов'язання банків (відмінні від вкладів), стало одним із нововведень сучасних антикризових програм. Основними завданнями цих гарантій стало відновлення ринку міжбанківських кредитів та, відповідно, активізація кредитування реального сектору економіки.

Табл. Державна підтримка банківського сектору в 27 країнах ЄС у період кризи, % від ВВП країни [11]

Країни ЄС	Ін'єкції капіталу		Гарантії на зобов'язання банків		Управління проблемними активами		Підтримка ліквідності банків		Загалом		Схеми гарантування депозитів (в євро)
	погоджено	здійснено	погоджено	надано	погоджено	здійснено	погоджено	здійснено	погоджено	здійснено	
Ірландія	5,1	2,1	225,2	225,2	–	–	–	–	230,3	227,3	100 %
Бельгія	4,2	5,7	70,8	16,3	5,7	5,0	NA	NR	74,6	35,3	100000
Великобританія	3,5	2,6	21,7	9,5	–	–	25,1	18,7	50,3	30,8	57000
Нідерланди	7,9	7,9	34,3	5,7	–	4,9	–	5,8	42,2	24,3	100000
Люксембург	6,9	7,9	12,4	NR	–	–	–	–	19,3	18,5	100000
Швеція	1,6	0,2	48,5	8,8	–	–	0,1	–	50,2	8,9	50000
Латвія	1,4	–	10,9	2,8	–	–	10,9	6,1	23,1	8,9	50000
Австрія	5,0	1,7	27,3	5,1	0,4	0,4	27,3	1,5	60,1	8,7	100 %
Німеччина	4,2	1,6	18,6	7,3	3,6	0,4	–	NR	26,4	6,3	100 %
Іспанія	–	–	9,3	2,8	–	–	2,8	1,8	12,1	4,6	100000
Франція	1,2	0,8	16,6	3,1	2,3	0,3	–	–	20,1	4,2	70000
Португалія	2,4	–	12,5	3,0	–	–	–	–	14,9	3,0	100000
Греція	2,0	–	6,1	0,4	–	–	3,3	1,7	11,4	2,1	100 %
Данія	6,1	0,3	253,0	NR	–	–	NA	NR	243,8	0,5	100 %
Угорщина	1,1	0,1	5,9	–	–	–	–	–	7,0	0,1	100 %
Словенія	–	–	32,8	–	–	–	–	–	32,8	–	100 %
Словаччина	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100 %
Румунія	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	50000
Польща	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	50000
Мальта	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100000
Литва	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100000
Італія	1,3	–	NA	–	–	–	–	–	1,2	–	103000
Фінляндія	–	–	27,7	–	–	–	–	–	27,7	–	50000
Естонія	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	50000
Чеська Республіка	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	50000
Кіпр	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100000
Болгарія	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	50000
Європейський Союз	2,6	1,5	24,7	7,8	12,0	0,5	4,3	3,0	43,6	12,8	----
Єврозона	2,6	1,4	20,6	8,3	12,0	0,7	1,3	0,7	36,5	11,1	-----

* Примітка: NA – дані не доступні; NR – дані, не були надані країною.

Однак вадою цих схем є складність в розрахунках майбутніх втрат урядів, від тих зобов'язань банків, які в кінцевому результаті (у разі неплатоспроможності банку) будуть відшкодовуватись за рахунок державного бюджету. У деяких країнах ЄС державні гарантії становлять досить істотну частку ВВП: в Ірландії і Данії двічі перевищують ВВП країн, в Бельгії, Словенії, Австрії, Швеції – це понад 30 % тощо (табл.). А в умовах і так істотного дефіциту бюджету вже станом на 2009 р., ці важко передбачувані витрати урядів майбутніх періодів можуть ще більше погіршити стан державних фінансів цих країн у найближчі роки.

Аналіз антикризових заходів у країнах-членах ЄС свідчить про різний національний підхід до їх впровадження, однак у більшості країн найширше у 2008 р. та на початку 2009 р. використовувались державні гарантії, капітальні ін'єкції та підтримка центральними банками ліквідності банківських

систем. З початку 2009 р., через подальше сповільнення кредитування реальної економіки, уряди почали звертатись до схем з управління непродуктивними активами.

Дані, наведені в табл., свідчать про те, що Ірландія виділила чи не найбільше ресурсів на подолання банківської кризи. Друга група країн, що включає Великобританію та країни Бенілюксу, здійснили реальні заходи з підтримки банків у межах 20-40 % ВВП. Цю різницю пояснюють кількома чинниками: відмінностями в розмірі економік країн (для прикладу, Великобританія та Люксембург), наявністю в банках окремих країн проблемних активів американських банків (Великобританія, Німеччина) та залежністю банківського сектору від проблем на ринку нерухомості (Великобританія, Ірландія, Іспанія, Данія). Водночас, більшість країн Центральної та Східної Європи практично не вживали заходів із порятунку банківського сектору.

У загальних цифрах, протягом 2008 р. – середини 2009 р., Європейська Комісія схвалила виділення понад 310 млрд євро на рекапіталізацію банків у ЄС, з них 170 млрд євро реально було вкладено (це відповідно 1,5 % ВВП ЄС). Більше ніж 2 900 млрд євро було затверджено як державні гарантії на зобов'язання банків, з яких на 920 млрд євро гарантії було надано (близько 7,8 % ВВП ЄС). Загалом на фінансування заходів з підтримки банківського сектору за цей період країни ЄС виділили коштів на суму близько 43,6 % ВВП ЄС, з яких реально використано коштів на суму 12,8 % ВВП ЄС [11].

Висновки. Аналіз антикризових програм щодо стабілізації фінансового сектору ЄС свідчить про те, що, незважаючи на досить глибоку інтеграцію фінансових систем країн-членів, як наслідки самої кризи, так і заходи щодо її подолання в національних масштабах істотно відрізняються.

Практика показала, що координація національних реагувань на транскордонну кризу є проблемною з трьох причин: 1) спільне прийняття антикризових заходів є дуже важким у політичному плані; 2) повноваження та завдання органів регулювання, що організовані за різними національними стандартами, можуть конфліктувати; 3) існують потенційні конфлікти між національними процедурами подолання кризи.

Більшість запроваджених антикризових політик несуть ризик економічного націоналізму. Некоординовані національні політики не врахували складність фінансової системи. Насправді, окремі прояви посилення протекціонізму можуть спричинитись до ще більшого поглиблення кризи.

Тим не менш, за два роки активного розгортання кризи (2008-2009 рр.) в ЄС було використано досить ефективні, як традиційні, так і нові механізми подолання фінансової кризи. У фінансовому секторі істотно зростає роль держави: тепер, коли уряди багатьох країн стали співвласниками одних із найбільших у європейському масштабі банків, їх участь та зацікавленість у стабільному функціонуванні європейського ринку банківських послуг зростає ще більше. Важливо, що керівництво ЄС зробило основний висновок щодо причин її швидкого поширення у Європі – це відсутність скоординованої системи нагляду та контролю за діяльністю фінансових установ у ЄС. Створення цілісної системи наднаціональних органів регулювання – це перший крок до її вирішення.

Аналіз уже прийнятих заходів у рамках антикризової політики ЄС показав, що, незважаючи на певні розбіжності, керівним органам ЄС все-таки вдалось узгодити основні дії та стабілізувати європейську фінансову систему.

Література

1. Буторина О.В. Антикризисная стратегия Европейского союза: ближние и дальние рубежи / О.В. Буторина // Политика. – 2009. – № 3. – С. 12-18.
2. Державний сектор і функції держави у період кризи / О.Й. Пасхавер, Л.Т. Верховодова, О.М. Кошик, К.М. Агеева, Д.П. Згорюк / Центр економічного розвитку, 2009. – 126 с.
3. Європейський механізм фінансової стабілізації випустив перші облігації. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.opad.org.ua/index.php?newsid=2672>.
4. Зуев В.Н. Антикризисная политика Евросоюза / В.Н. Зуев // Международная экономика. – 2009. – № 9. – С. 5-8.
5. Реформування фінансового сектору в Європейському союзі // Цінні папери. – 2009. – № 45 (587). – С. 4.
6. Communication for the spring European council. Driving European recovery / Commission the European communities 4.3.2009. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.ec.europa.eu>.
7. Declaration on a concerted European action plan of the Euro area countries – 2008, October. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.ec.europa.eu>.
8. European stabilisation mechanism adopted. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.consilium.europa.eu/showFocus.aspx?lang=EN&focusID=478>.
9. Europejski plan naprawy gospodarce. Bruksel, dnia 26.11.2008. KOM (2008) 800 wersja ostateczna. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.mg.gov.pl/NR/...78A6.../Europejskiplanaprawyogospodarce.pdf>.
10. Guillermo de la Dehesa. Banking Rescue and Economic Recovery Plans in the EU / Economic recovery packages in EU Member States. Compilation of Briefing Papers – 2009. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/studies/download.do?file=2425>.
11. Public finances in EMU. European Economy. – 2009. – № 5. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15390_en.pdf.
12. The Commission Communication on the treatment of impaired assets // Freshfields Bruckhaus Deringer LLP. – March 2009. – С. 1-4.
13. The official communique issued at the close of the G20 London Summit. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.ec.europa.eu>.
14. Towards more responsibility and competitiveness in the European financial sector. European Union, 2010. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/leaflet/financial_services_en.pdf.

Лапишко З.Я. Опыт стран Европы по посткризисной стабилизации финансового сектора

Проанализирован опыт стран ЕС по стабилизации финансового сектора в период финансового кризиса 2007-2009 гг. Выделены и исследованы направления антикризисных мероприятий, которые использовались для оздоровления финансового рынка ЕС. Выявлены определенные различия, положительные и отрицательные стороны мер поддержки, которые были приняты регуляторами финансовых рынков в странах Евросоюза.

Ключевые слова: стабилизация, финансовый кризис, финансовый рынок, антикризисные меры.

Lapishko Z.Ya. The experience of European countries in the post crisis stabilization of the financial sector

The experience of EU countries of stabilization of the financial sector during the financial crisis of 2007-2009 years was analyzed. The directions of anti-crisis measures that were used for the recovery of EU financial market were distinguished and more closely studied. Some differences, positive and negative aspects of support measures that were taken by regulators of financial markets in EU countries have been revealed.

Keywords: stabilization, financial crisis, financial market, anti-crisis measures.